

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 338.48

DOI <https://doi.org/10.32782/easterneurope.26-1>

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ

THE IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON INTERNATIONAL TOURISM

Бондаренко А.Г.

студентка,
Запорізький національний університет

Дугієнко Н.О.

кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки,
природних ресурсів і економіки міжнародного туризму,
Запорізький національний університет

Bondarenko Anastasia

Zaporizhia National University

Dugienko Natalya

Zaporizhia National University

У статті досліджено стан міжнародного туризму під час пандемії COVID-19. Стаття розкриває взаємозв'язок падіння світового внутрішнього валового продукту (ВВП) та негативного стану туристичного бізнесу, що склався з початку 2020 року після виникнення пандемії. Проаналізовано вплив закриття кордонів держав та обмежень у пересуванні людей між країнами. Відображено проблеми економік світу, що виникли в період першого півріччя 2020 року. Зазначено втрати туристичного бізнесу та його складових частин, що були спричинені COVID-19. Надано прогностичні дані можливих збитків міжнародного туризму до кінця 2020 року й строки можливого виходу з кризи за різних темпів закінчення пандемії. Розглянуто, як адаптувалися підприємства до нових реалій бізнесового середовища задля виживання. Запропоновано можливі шляхи підтримки та подальшого розвитку туризму.

Ключові слова: міжнародний туризм, пандемія COVID-19, світовий ВВП, світова економічна криза, збитки й адаптація туристичного бізнесу, обмеження пересування.

В статье исследовано состояние международного туризма во время пандемии COVID-19. Статья раскрывает взаимосвязь падения мирового внутреннего валового продукта (ВВП) и негативной ситуации туристического бизнеса, которая сложилась с начала 2020 года после возникновения пандемии. Проанализировано влияние закрытия границ государств и ограничений в передвижении людей между странами. Отражены проблемы экономик мира, возникшие в период первого полугодия 2020 года. Указаны потери туристического бизнеса и его составляющих, обусловленные COVID-19. Предоставлены прогностические данные возможных убытков международного туризма до конца 2020 года и сроки возможного выхода с кризиса при различных темпах окончания пандемии. Рассмотрено, как адаптировались предприятия к новым реалиям бизнес-среды с целью выживания. Предложены возможные пути поддержки и дальнейшего развития туризма.

Ключевые слова: международный туризм, пандемия COVID-19, мировой ВВП, мировой экономической кризис, убытки и адаптация туристического бизнеса, ограничения передвижения.

The article examines the state of international tourism during the COVID-19 pandemic. The article reveals the relationship between the fall in world gross domestic product (GDP) and the negative state of the tourism business, which has developed since the beginning of 2020 after the pandemic started. The impact of state border closures and restrictions on the movement of people between countries is analyzed. Tourism plays an important role in global GDP. The record decline in the development of the tourism industry has negatively affected the economies of most

countries in the world. The closure of borders and restrictions on the movement of citizens led to a loss of income not only from tourism, but also from other sectors of the economy dependent on human flows. Tourism problems have affected passenger transport companies. Airlines suffered the most from this, losing up to 80% of passenger traffic. Also, the hotel and restaurant business has suffered significantly. Concerts and crowded events were postponed to a much later date. The problems of the world's economies that arose during the first half of 2020 are reflected. The losses of the tourism business and its components caused by COVID-19 are noted. Forecast data on possible losses of international tourism by the end of 2020 and terms of possible exit from crisis at various rates of the end of a pandemic are provided. Considered as enterprises have adapted to the new realities of the business environment for survival. But companies need to find new decisions how to quickly adapt to changes or possible constraints in the event of such threats. To overcome the current crisis, it is necessary to support the tourism industry. National governments can implement various programs that are aimed at helping tourism and related industries, as well as helping citizens who have lost their jobs. During the changes associated with the pandemic, it is important to develop ways to adapt the business to the ongoing crisis. Possible ways of support and further development of tourism are offered. Such measures can be a reduction in tax liabilities, credit benefits, and support for company partners.

Key words: international tourism, COVID-19 pandemic, world GDP, world economic crisis, losses and adaptation of tourism business, movement restrictions.

Постановка проблеми. 2020 рік став початком світової економічної кризи через пандемію COVID-19. Ця криза нині є найгіршою за останні 10 років. Внаслідок цього більшість економік країн світу перебуває у важкому стані. Водночас найсильніше постраждали туристична сфера економіки та супутні галузі. Цю проблему визнають в ООН та вважають, що вкрай необхідно відновлювати сектор туризму, щоби зменшити наслідки кризи, адже туризм є важливою частиною світової економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних умовах економічного простору науковці лише починають досліджувати вплив пандемії на туристичний бізнес. Вчені Гарвардського університету М. Коссія, Ф. Неффке й директор дослідницького центру "Growth lab" Р. Хаусман дослідили зв'язок між бізнес-подорожами та розвитком технологій, зазначивши, що зникнення цих поїздок зупинить розвиток наукових досягнень та вплине на розвиток туризму [1]. Ця проблема є важливою в умовах пандемії. Українські науковці О.В. Шикіна, Я.Є. Гончаренко та Р.С. Козловський розглянули проблеми круїзного туризму внаслідок розвитку COVID-19 та торкнулися проблем авіакомпаній і припинення польотів [2]. Також Всесвітня туристична організація відстежує основні показники діяльності туризму в сучасних умовах [3].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Потребують подальшого дослідження шляхи адаптації туристичного бізнесу до викликів, які спричиняються пандемією, оскільки міжнародний туризм займає до 10% світового ВВП, а також, варто розробити можливі рішення щодо підтримки туризму урядами країн та світовим бізнесом.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сучасного стану міжнародного туризму в умовах пандемії та його впливу на світову економіку; пропозиція шляхів адаптації та змін у галузі для подальшого існування; зазначення можливих рішень, які допоможуть туристичному бізнесу втриматись та розвиватись.

Виклад основного матеріалу дослідження. Світова економічна криза, яка виникла внаслідок пандемії COVID-19, змінила туристичну галузь економік країн. За півроку пандемії більш 190 країн мають захворюлих на вірус, тому держави вжили жорстких заходів щодо обмеження перетину кордонів.

Усі економіки світу відчули рекордне падіння обсягів ВВП у другому кварталі 2020 року, яке стало значнішим, ніж було під час світової економічної кризи 2008 року (рис. 1).

За даними Всесвітньої туристичної організації, відновлення економік країн світу може відбуватися декількома сценаріями: від стрімкого відновлення економік рівня 2019 року вже у 2021 році до довгострокової рецесії.

Туризм – це один із секторів економіки, який постраждав найбільше через обмеження пересування. За перше півріччя кількість міжнародних відвідувань впало на 65%, а прогнозується до 78% залежно від поширення вірусу та діючих обмежень на пересування.

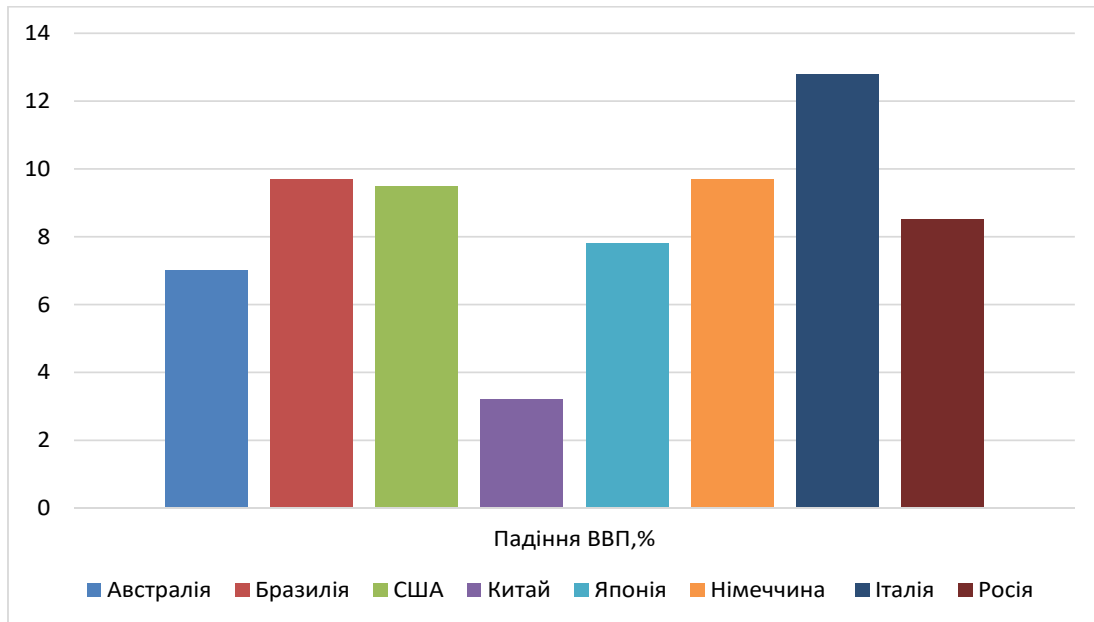
Скорочення туристичних відвідувань спостерігається за всіма регіонами світу (рис. 2).

Перспективи подальшого розвитку туризму залишаються туманними. Експерти Всесвітньої туристичної організації передбачали три можливих варіанти змін щодо відвідувань туристів:

- 1) якщо кордони відкриють у липні, то падіння відвідувань зросте до 58%;
- 2) якщо кордони відкриють на початку вересня, то падіння відвідувань зросте до 70%;
- 3) якщо кордони відкриють на початку грудня, то падіння відвідувань зросте до 78% [5].

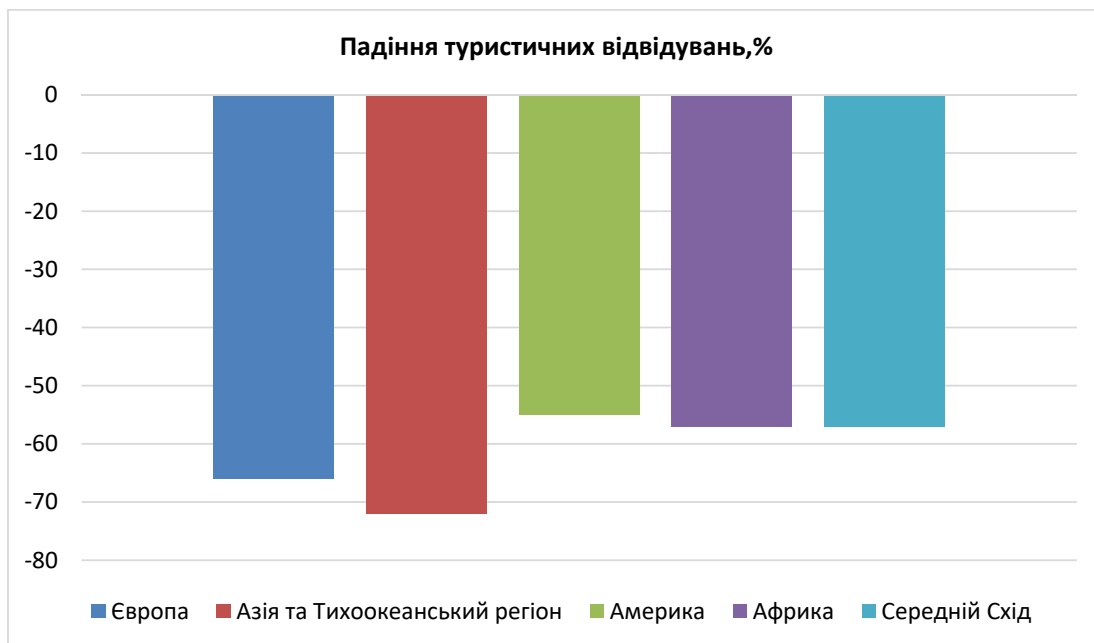
Сьогодні існує змішаний варіант розвитку подій, адже країни почали відкривати кордони з липня, але через другу хвилю захворювань у деяких країнах кордони у вересні почали закривати знову, тому є тенденція щодо наближення розвитку подій, як зазначено у третьому варіанті.

Вищезазначене падіння відвідувань наближає міжнародний туризм до втрат експортних надходжень від 910 млрд. до 1,2 трлн. дол. США, що становить -1,5% від світового ВВП,

Рис. 1. Падіння ВВП за країнами, в яких спостерігалась найбільша кількість хворих на COVID-19, II квартал 2020 року

Джерело: створено авторами за даними [4]

Рис. 2. Падіння туристичних відвідувань, січень-червень 2020 року порівняно з 2019 роком

Джерело: виконано авторами за даними [5]

а також від 100 до 120 млн. робочих місць. За продовження наявних обмежень до восьми місяців втрати зростуть до 2,2 трлн. дол. США. Якщо ситуація не зміниться на краще протягом 12 місяців, негативні наслідки оцінюються у 3,3 трлн. дол. США, або -4,2% світового ВВП [6].

Туристична сфера переживає різке падіння та сплеск безробіття. Малий та середній бізнес,

який формує основу туристичної галузі, стрімко банкрутує та потребує програм допомоги з боку урядів та міжнародних організацій. Великий готельний бізнес вимушений закривати готелі та звільняти співробітників.

Вплив COVID-19 на пов'язані з туризмом галузі є також вагомим. За розрахунками Міжнародної організації громадської авіації (ICAO),

до кінця 2020 року кількість запропонованих пасажирських місць скоротиться до 52%, кількість пасажирів зменшиться до 2,9 млрд. осіб, потенціальні збитки становитимуть від 388 до 400 млрд. дол. США.

За подальшого збереження вже наявних тенденцій прогнозується, що за перший квартал 2021 року кількість запропонованих пасажирських місць становитиме від 34% до 47%, кількість пасажирів зменшиться ще на 681 млн. осіб, збитки сягатимуть від 72 до 96 млрд. дол. США [7].

Інші супутні напрями туристичної галузі, такі як ресторанний бізнес, музеї, заповідники, національні парки, театри, кінотеатри, концерти та багатолюдні заходи, також перебували та певною мірою перебувають в аналогічній ситуації без можливості прийняти гостей та заробити кошти.

Задля виживання компаніям туристичної сфери потрібно було адаптуватися до нових реалій бізнесу, тому вони вживали певних заходів задля подальшого існування.

По-перше, відбулась переорієнтація бізнесу на внутрішніх споживачів туристичних послуг. Це допомогло малому та середньому бізнесу залишитись на ринку туристичних послуг. По-друге, в деяких країнах розробили програму перевірки готелів на відповідність до критеріїв належної чистоти й охорони здоров'я туристів, що дало змогу не втратити повністю потоки туристів. По-третє, деякі країни домовилися про подорожі туристів з іншими країнами, якщо рівень захворюваності дасть змогу вільно пересуватись без дотримання карантинних обмежень.

Щодо адаптації супутніх складових частин туристичної галузі, то можна зазначити такі заходи для збереження бізнесової діяльності:

- ресторанний бізнес перейшов до надання послуг з доставки їжі додому або створення замовлень на виніс;

- кінотеатри та театри під час жорстких обмежень були повністю закриті, але з поліпшенням ситуації вони почали відкриватись та надавати місця: мінімум одне пусте місце між гостями та один пустий ряд між рядами;

- музеї перейшли на віртуальні тури, освітні програми в Інтернеті;

- концерти та великі події були переведені в онлайн-режим на платній основі, а також пропонували клієнтам перенесення дійсності сплачених квитків на наступний рік.

Однак, попри ці заходи, яких вжив бізнес, щоби втриматися на ринку, країнам потрібно системно підходити до вирішення проблем туристичної галузі економіки, оскільки час закін-

чення пандемії ще не визначений. З огляду на це можна запропонувати деякі заходи для подальшої підтримки та відновлення туризму.

Насамперед слід розробити державні програми підтримки туристичного бізнесу, а саме:

- програми надання безвідсоткових позик або позик на пільгових умовах;

- відстрочення платежів або зменшення відсоткових ставок уже наявних позик;

- послаблення або скасування податкового навантаження на малий та середній бізнес;

- розроблення додаткових програм щодо підтримки безробітних;

- розроблення програм для впровадження нововведень у туризм, тобто стимулювання технологічного розвитку в цій сфері;

- розроблення програм забезпечення охорони здоров'я туристів та шляхів попередження ризику;

- розроблення та застосування точних експрес-тестів задля швидкого виявлення хворих на COVID-19.

Також є низка таких заходів, яких можуть вжити самі туристичні компанії:

- запровадження програм лояльності та нових цікавих турів задля привабливості внутрішнього споживача;

- перетворення питання дотримання охорони здоров'я туриста на пріоритетне у своїй роботі;

- пропозиція співробітникам виплати частини заробітної плати в кризові періоди;

- розроблення програм гарантій безпеки в готелях інших країн [8].

Висновки. Отже, з проведеного дослідження ми бачимо, що пандемія має вагомий негативний вплив на туристичну галузь економік світу. Порівняно зі впливом світової економічної кризи у 2008–2009 роках сучасна криза приблизно в п'ять разів гірша. Разом з негативними наслідками помітно, що туризм відіграє вагому роль у світовому ВВП. Також туризм включає напрямів бізнесової діяльності, і якщо туризм не розвивається, то й супутні йому напрями економіки не мають можливості розвиватися та функціонувати належним чином, тому для того, щоби підтримати та поступово відновлювати діяльність туристичного бізнесу, державі та підприємцям потрібно впроваджувати нові шляхи адаптації та поступового виходу з кризового стану. Також потрібно запроваджувати інноваційні зміни в діяльності туристичних та супутніх компаній, щоби бути в змозі швидко реагувати на виклики, що можуть з'явитися в майбутньому.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. What Would Happen if Business Travel Stopped? URL: <https://growthlab.cid.harvard.edu/academic-research/business-travel> (дата звернення: 09.10.2020).

2. Шикіна О.В., Гончаренко Я.Є., Козловський Р.С. Тенденції розвитку міжнародного туризму. Сучасні тенденції розвитку індустрії туризму та гостинності у конкурентному середовищі. 2020. С. 15. URL:

https://science.kname.edu.ua/images/dok/konferentsii/2020konf/17_04_2020_compressed.pdf (дата звернення: 09.10.2020).

3. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації URL: <https://www.unwto.org> (дата звернення: 09.10.2020).

4. Пандемія COVID-19 спричинила рекордне падіння світової економіки. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3091815-pandemia-covid19-spricinila-rekordne-padinna-svitovoi-ekonomiki-zmi.html> (дата звернення: 09.10.2020).

5. World tourism barometer 2020. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/wtobarometereng.2020.18.1.5> (дата звернення: 10.10.2020).

6. ООН: Потери мирового туризма от COVID-19 могут достигнуть \$1,2 трлн. URL: <https://www.aa.com.tr/ru/коронавирус/оон-потери-мирового-туризма-от-covid-19-могут-достигнуть-1-2-трлн-1896986> (дата звернення: 10.10.2020).

7. Effects of Novel Coronavirus (COVID-19) on Civil Aviation: Economic Impact Analysis. URL: https://www.icao.int/sustainability/Documents/COVID-19/ICAO_Coronavirus_Econ_Impact.pdf (дата звернення: 11.10.2020).

8. Пандемія COVID-19 та її наслідки у сфері туризму в Україні. URL: <http://www.ntoukraine.org/assets/files/EBRD-COVID19-Report-UKR.pdf> (дата звернення: 11.10.2020).

REFERENCES:

1. What Would Happen if Business Travel Stopped? Available at: <https://growthlab.cid.harvard.edu/academic-research/business-travel> (accessed 09 October 2020).

2. Shykin O.V., Honcharenko Ya.Ye., Kozlovskyy R.S. Tendentsii rozvytku mizhnarodnoho turyzmu. Suchasni tendentsiyi rozvytku industriyi turyzmu ta hostynnosti u konkurentnomu seredovyshchi. 2020. P. 15 [Trends in the development of international tourism]. Available at: https://science.kname.edu.ua/images/dok/konferentsii/2020konf/17_04_2020_compressed.pdf (accessed 09 October 2020).

3. Ofitsiynyy sayt Vsesvitn'oyi turystychnoyi orhanizatsiyi [Official site of the World Tourism Organization]. Available at: <https://www.unwto.org> (accessed 09 October 2020).

4. Pandemiya COVID-19 sprychynyla rekordne padinnya svitovoyi ekonomiky [The COVID-19 pandemic caused a record downturn in the world economy]. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3091815-pandemia-covid19-spricinila-rekordne-padinna-svitovoi-ekonomiki-zmi.html> (accessed 09 October 2020).

5. World tourism barometer 2020. Available at: <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/wtobarometereng.2020.18.1.5> (accessed 10 October 2020).

6. ООН: Potery myrovoho turyzma ot COVID-19 mohut dostyhnut' \$1,2 trln. [UN: World tourism losses from COVID-19 could reach \$ 1.2 trillion]. Available at: <https://www.aa.com.tr/ru/коронавирус/оон-потери-мирового-туризма-от-covid-19-могут-достигнуть-1-2-трлн-1896986> (accessed 10 October 2020).

7. Effects of Novel Coronavirus (COVID-19) on Civil Aviation: Economic Impact Analysis. Available at: https://www.icao.int/sustainability/Documents/COVID-19/ICAO_Coronavirus_Econ_Impact.pdf (accessed 11 October 2020).

8. Pandemiya COVID-19 ta yiyi naslidky u sferi turyzmu v Ukraini [COVID-19 pandemic and its consequences in the field of tourism in Ukraine]. Available at: <http://www.ntoukraine.org/assets/files/EBRD-COVID19-Report-UKR.pdf> (accessed 11 October 2020).